VEENWEIDEN
INNOVATIECENTRUM

KIEM

Tweedaagse veenverkenningstour door Noord-Nederland

8 en 9 oktober 2025

Aanleiding voor de tour

Blijven ondernemen op en met veen. Wat is daarvoor nodig, rekeninghoudend met de (klimaat)opgaven en maatschappelijke behoeften die er zijn? In **KIEM**, onderdeel van **LIFE-IP** en de onderzoeksfase van het **VIC Innovatieprogramma**, zijn inzichten en kennis over 'alles' op en rond veen verzameld. Van veensoorten en -bodems, verdienmodellen en de keten op veen tot watersystemen en meer. Bedoeld als ingrediënten om op door te pakken in **JUMP**, de innovatiefase van het VIC programma, waarin we toewerken naar nieuwe, haalbare business concepten op veen.

Haalbaarheid wordt niet alleen bepaald door de kracht van het concept, maar ook door de **CONTEXT**: wat kan waar? Behalve via deskresearch, hebben we dat verkend in de praktijk, met een tour door veengebieden in Overijssel, Friesland en Groningen.

Klimaatadaptatie in de veenweiden

Tijdens de tour spraken we met vertegenwoordigers van provincies, waterschappen, natuurorganisaties, Staatsbosbeheer en met agrariërs. We zagen en hoorden over de verschillende uitdagingen waar gebieden en partijen voor staan. Bijvoorbeeld als gaat om **broeikasgasemissies, bodemdaling, watersystemen en watervraag, biodiversiteit- en natuurontwikkeling en landgebruik.** Hoe in bepaalde gebieden zowel kwel als wegzijging grote problemen opleveren met de waterhuishouding. En wat afwezigheid van steden in de directe omgeving betekent voor agrariërs bij het ontwikkelen van nieuwe commerciële activiteiten. Contexten die een rol spelen bij de beleving van veenweidenproblematiek en daarmee van invloed zijn op maatregelen of ontwikkelingen in het kader van klimaatverandering.

Die verschillen gaan onder andere over:

- Waterbeheer, (on)mogelijkheden van verhoging van het grondwaterpeil (bijvoorbeeld door toenemende hoogteverschillen) en afhankelijkheid in watervoorziening van het IJsselmeer.
- Bodemdaling en CO_2-uitstoot; niet elke veensoort lijkt een klimaat-of bodemdalingsprobleem, zoals skalterveen in delen van Friesland.
- Landgebruik en landbouw, en de kansen voor alternatieve teelten op veen, o.a. beïnvloed door ligging, bodemsoort en hoogteverschillen.
- Biodiversiteit en natuurontwikkeling en de consequenties van keuzes op habitats en habitatsoorten: verschillende natuurfuncties vragen om verschillende waterkwaliteit.

Contexten voor Concepten

De contexten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van concepten omdat de impact ervan (sterk) afhankelijk is van de plaatselijke omstandigheden. Zo spelen lokale **klimaat- en landschapskenmerken** een rol (droogte, neerslag en hoogteverschillen). Maar ook **sociaal-economische** situaties (afstand stad/platteland en de kansen voor lokale verkoop). Daarnaast is de **ecologische context** een factor van betekenis: natuurwaarden, biodiversiteit en kwetsbare soorten bepalen welke maatregelen mogelijk zijn zonder schade aan het ecosysteem.

Kortom: bij de ontwikkeling van nieuwe business concepten op veen zijn contexten dus van groot belang. Niet voor niets vormen ze een aparte werkstoom binnen JUMP, om te komen tot passende concepten voor verschillende veengebieden.

Dag 1 - Overijssel en Friesland

Ochtend: Overijssel

Tijdens de busrit naar onze eerste stop vertelt Siebrand Bootsma, programmaleider Gebiedsgerichte aanpak Veenweide van provincie Overijssel, een aantal kenmerken van de veengebieden waar we naartoe gaan. Om half tien arriveren we bij De Veldschuur “Bid en Werk” in Rouveen, aan de rand van het natuurgebied De Oldematen. Daar vertelt Annet Oling, adviseur natuurherstelmaatregelen van provincie Overijssel over de relatie van het natuurgebied met de bodemdaling in de omgeving. Over droogte, waterbeheer, wegzijging naar de polder, habitats en habitatsoorten en het beheer van dit veenlandschap. Na een kort veldbezoek stappen we om 10.30 uur weer in de bus.

Via een route door De Olde Maten rijden we richting De Veldiger binnenlanden naar het regiokantoor van Natuurmonumenten in Wanneperveen, waar regiomanager Gidion Kok ons ontvangt. Hij schetst de verdrogingsproblematiek in dit gebied en vertelt hoe water van buiten het gebied wordt ingelaten om de natuur in stand te houden. Ook de samenwerking met boeren komt aan bod: pacht, rietteelt, maaiselbeheer en werken aan gezamenlijke oplossingen. Tijdens een wandeling in de Barsbekerbinnenpolder vertelt Paul Smits, initatiefnemer van De Veenmakers over de pilot: een experiment waarbij maaisel uit het natuurgebied onder de veenbodem wordt gewerkt voor CO_2- opslag. Een leerzaam eerste experiment, waar waarschijnlijk een vervolg op komt.

Middag: Friesland

Om 13.30 uur arriveren we bij de Groote Veenpolder in Munnekeburen, Friesland. Dit gebied is een typisch voorbeeld van een oud verveningslandschap. We lopen naar een proefveld waar Nico Viersen, lid van het regieteam veenweideprogramma Fryslân ons welkom heet. Namens het Wetterskip vertelt hij over de rol van de diepe veenpolders in het Friese watersysteem. En hoe deze polders functioneren ten opzichte van de omliggende klei- en zandgronden. Ook laat hij aan de hand van een aantal schetsen zien hoe dit past binnen de visie Klimaatbestendig Fryslân 2050.

Gebiedsdeskundige Klaas Kooistra neemt ons mee in de geschiedenis van het veen via de VIPNL-pilots profielkeren en overlagen. Aan de hand van een profielkuil zie we hoe de bodem is opgebouwd en hoe het gebied door ‘wilde vervening’ zijn karakteristieke grillige structuur heeft gekregen. Ook laat hij zien hoe de bodemprofielen veranderen na het keren van het profiel.

Nico van der Weerd, melkveehouder en lid van de Initiatiefgroep Grote Veenpolder, vertelt over de ontwikkelingen in het gebied. Hij schetst de geschiedenis van de recente ruilverkaveling, waarbij landbouw en natuur verder van elkaar zijn ontvlochten. Moderne melkveehouderijen met 200 tot 300 koeien zijn hier geen uitzondering. Toch zijn veel boeren bereid om maatregelen te nemen voor een duurzamer bodembeheer.

Om 15.00 uur vertrekken we richting Idzega, naar het westen van Friesland. Hier staan we midden in het gebied met het karakteristieke skalterveen. Klaas Kooistra laat aan de hand van veldboringen de opbouw van de bodem in detail zien.
Melkveehouder en fanatiek weidevogelboer Klaas Oevering, vertelt hoe de boeren in dit gebied omgaan met de balans tussen landbouw, water en natuur. Hij laat zien welke kansen en bedreigingen er zijn voor de grutto’s en andere weidevogels als het veen natter wordt, en welke aanpassingen aan het bedrijfssysteem daarvoor nodig zijn. Douwe Jan Sietsma, programmamanager van het Veenweideprogramma Fryslân vertelt over de unieke Friese aanpak waarin overheden, landbouw, natuur- en milieuorganisaties samenwerken.

Om 17.00 uur sluit Nico Viersen het Friese programma af. Daarna vertrekken we naar Weidum, waar we de dag in ontspannen sfeer afronden.

Dag 2 - Groningen

Na een vroeg ontbijt vertrekken van Weidum naar Noordlaren, richting melkveehouder Luuk Hoenderken, een van de **KIEM-koplopers**. Hij vertelt over zijn bedrijfsvoering in het veengebied, en over het initiatief Gorecht waarin acht boeren samenwerken aan klimaat, natuur en biodiversiteit in het veenweidegebied. Vervolgens vertelt Jacomijn Pluimers van BoerenNatuur Groningen West hoe in Groningen wordt samengewerkt via gebiedsoffertes, specifiek gericht op de veengebieden. Bert Dijkstra van Het Groninger Landschap licht de unieke samenwerking in het gebied toe waarbij boeren, natuurorganisaties en overheden elkaar weten te vinden. Klaas Hommes (gastheer namens Provincie Groningen) en Marrit van Veen (provincie Groningen, Veenstrategie) vertellen kort over de perspectieven van de Groningse aanpak.

Van het erf van Luuk rijden we naar Gorecht, naar het uitkijkpunt Leinwijk aan de rand van het Zuidlaardermeer. In dit natte gebied lopen landbouw en natuur letterlijk in elkaar over. Er is een proef met greppelinfiltratie op grond van Het Groninger Landschap, waarmee water wordt vastgehouden in droge perioden. Boeren en natuurbeheerders werken hier intensief samen aan het versterken van biodiversiteit en natuurdoelen. Het gebied heeft een waterbergingsfunctie en er wordt gewerkt aan het Aanvalsplan Grutto en biodiversiteitsmonitoring met hulp van imkers en bijen.

Na de lunch rijden we door naar het kantoor van BoerenNatuur Midden Groningen in Garmerwolde. Dit gebied – het Lage Midden van Groningen – is het belangrijkste veengebied van de provincie, met bijna de helft van de totale Groningse veenopgave. Menze Hofman en Jop Gerrits laten zien hoe verschillende vraagstukken hier samenkomen: landbouw, natuurbeheer, aardbevingen en bodemdaling door gaswinning. Klaas Hommes geeft toelichting op het lopende gebiedsproces en de waterstudie waarin de effecten van peilverhoging op het bovenregionale watersysteem worden onderzocht. Harriët Bosman (Waterschap Hunze en Aa's) en Peter de Vries (provincie Groningen, team Water) bespreken met ons de uitdagingen voor een toekomstbestendige landbouw én natuur in dit kwetsbare. En de wateropgaven in dit grillige, in hoogte verschillend gebied.

Rond 15.00 uur rijden we door naar Hellum, waar Simon Wieringa ons ontvangt op zijn akkerbouwbedrijf. Voor ons verrassend omdat we tot nu op veen vooral met melkveehouders te maken hebben gehad. Hij vertelt over zijn bedrijfsvoering, de kansen en beperkingen van boeren op veen, en zijn visie op de toekomst. We gaan kort met hem in gesprek over samenwerking akkerbouw/veeteelt op veen en zijn kijk daarop.

Om 16.00 uur rijden we verder naar Schildwolde voor een wandeling door natuurgebied 't Roegwold. Jasper Schut en Martijn Broekman van Staatsbosbeheer leiden ons langs natte graslanden, rietlanden en waterpartijen, waar de overgang tussen landbouw en natuur voelbaar is. Wandelen over het knuppelpad levert indrukweekend beeld van dit bijzondere natuurgebied. Het is een inspirerende afsluiting van een dag vol ontmoetingen, kennisuitwisseling en indrukwekkende landschappen. Om 17.00 uur vertrekken we naar Rotstergaast, ons laatste adres van de tour. In de bus reflecteren we op wat we gezien en gehoord hebben.

Onze laatste stop is ook bij een **KIEM-koploper**: Bartele Holtrop, ofwel Boer Bart, Restaurant, Winkel, Speelboerderij Rotstergaast die ondernemend invulling geeft aan boeren in verbinding met de maatschappij. En daar een verdienmodel voor heeft gevonden. Tijdens een heerlijk diner "Ite by Boer Bart" met producten van zijn bedrijf, praten we na over twee intensieve, inspirerende en leerzame dagen op veen. De inzichten nemen we mee in onze concepten.

KIEM

Tweedaagse veenverkenningstour door Noord-Nederland

8 en 9 oktober 2025

Dag 1 - Overijssel en Friesland

Dag 2 - Groningen

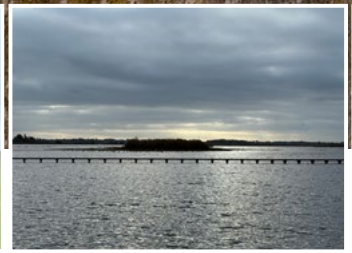

Colofon

Dit verslag is gemaakt in opdracht van KIEM,
de onderzoeksfase van het VIC Innovatieprogramma.
KIEM maakt deel uit van het Europese LIFE IP Programma.
Datum: 30-10-2025

Medegefinancierd door de Europese Unie. De opvattingen en meningen die worden geuit zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en komen niet noodzakelijk overeen met die van de Europese Unie of CINEA. Noch de Europese Unie, noch de subsidieverlenende autoriteit kunnen daarvoor verantwoordelijk worden gesteld.

Medegefinancierd door de Europese Unie

Meer financiers: Ministerie van LVVN, de zes veenprovincies en de volgende zeven waterschappen: Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Hoogheemraadschap van Rijnland, Waterschap Rivierenland en Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Provincie Noord-Holland

Provinsje Fryslân

provincie Zuid-Holland

provincie groningen

PROVINCIE UTRECHT

provincie Overijssel